

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ, ДОСТАВЛЕННЯ ТА ПРИВОДУ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ

Статтю присвячено аналізу сучасного європейського та міжнародного досвіду у сфері адміністративного затримання, доставлення та приводу, розкрито позитивні тенденції розвитку європейського та міжнародного законодавства в досліджуваній сфері, запропоновано можливі шляхи використання відповідного позитивного досвіду.

Ключові слова: *затримання, доставлення, привод, закордонний досвід, європейський досвід, використання, правове регулювання*

Стаття посвячена аналізу сучасного європейського та міжнародного досвіду в сфері адміністративного затримання, доставлення та приводу, розкрито позитивні тенденції розвитку європейського та міжнародного законодавства в досліджуваній сфері, запропоновано можливі шляхи використання відповідного позитивного досвіду.

Ключевые слова: *задержание, доставление, привод, зарубежный опыт, европейский опыт, использование, правовое регулирование*

This article examines the current European and international experience in administrative detention, and bringing about, reveals positive trends in European and International Law in the study area, suggested the possible uses of the relevant best practices.

Key words: *detention, delivery, drive, foreign experience, the European experience, use, regulation*

Вступ. Україна є відносно молодою незалежною державою, яка проголосила себе демократичною, правовою та соціальною. Проте, самого проголошення не достатньо. Держава в особі свого апарату повинна розвивати шляхом удосконалення існуючих або впровадження нових механізмів захисту прав і свобод своїх громадян. І не менш важливим є питання щодо приведення у відповідність до міжнародних стандартів всіх правових норм української держави.

Вищевказане безпосередньо стосується й адміністративного примусу. Адже неможливо забезпечувати права та законні інтереси всіх не звертаючись до певних обмежень по відношенню тих, які своєю поведінкою порушують ustaleni normi співжиття. Такі обмеження носять часто примусовий характер і посідають невід'ємне місце в державному апараті, яке прийнято іменувати апарат примусу. В такому випадку йдеться про переважання добробуту більшості по відношенню до меншості. Проте, й у такому випадку обмеження повинні застосовуватися з дотриманням норм закону й не перевищувати тієї міри, яка є необхідною та достатньою.

Так як України є європейською державою, в цій статті будуть висвітлені основні європейські правові традиції, які повинні враховуватися під час законодавчої регламентації порядку застосування й власне застосування адміністративного затримання, доставлення та приводу. Основні європейські правові традиції знайшли своє відображення в таких міжнародних документах як Загальна декларація прав людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Резолюції і Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи тощо.

Аналіз останніх досліджень. Загальна декларація прав людини прийнята з метою гарантування прагнення кожної людини та кожного органу суспільства шляхом освіти сприяти поважанню цих прав і свобод, а також забезпечення, шляхом національних і міжнародних прогресивних заходів, загального й ефективного визнання та здійснення їх серед народів держав-членів Організації Об'єднаних Націй, так і серед народів територій, що перебувають під їх юрисдикцією [2].

Загальна декларація прав людини зазначає, що всі люди народжуються вільними та рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю. Окрім того, вони повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства. Обсяг прав і свобод людини не можуть обмежуватися з мотивів нетерпимості за різних підстав – расової приналежності, гендерною ознакою, релігійними, політичними переконаннями, майнового, станового чи іншого походження, кольору шкіри, мови, національного чи соціального походження. Таким чином забезпечується рівність всіх людей перед законом і відповідно рівний їх захист законом.

Виклад основного матеріалу. Кожна людина має право на свободу і особисту недоторканність. А це тісно пов'язане з недопущенням жорстокого чи нелюдського поводження, а також такого, що принижує його гідність. Також ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання. У разі ж порушення основних прав особи, наданих їй конституцією або законом, вона має право на ефективне їх поновлення компетентними національними судами. До того ж кожна людина має право вільно пересуватися й обирати собі місце проживання. При цьому, незважаючи на весь масив прав, кожна людина має обов'язки

перед суспільством, у якому тільки й можливий вільний і повний розвиток її особи. При здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання та поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку та загального добробуту в демократичному суспільстві [2].

Особливої уваги, на нашу думку, заслуговує той факт, що на міжнародному рівні закріплюється приблизний перелік відомостей, що повинні знайти своє відображення у протоколі затримання. Зокрема, належним чином заносяться до протоколу:

- причина затримання;
- час затримання та час доставлення особи до місця утримання;
- прізвища відповідних посадових осіб правоохоронних органів;
- точні відомості стосовно місця утримання.

Такі протоколи повинні вручатися затриманому чи його адвокату в порядку та формі, передбаченій законом [5].

Затриманим повинні бути роз'яснені їх права та способи їх реалізації. Тому повинне бути роз'яснено право на залучення адвоката як способу захисту й реалізації своїх прав. Юридична допомога з боку адвоката може надаватися на власний розсуд затриманого або за призначенням судовим чи іншим органом (без оплати його послуг). Особа має право консультиватися зі своїм адвокатом, у зв'язку з чим уповноважені органи повинні надавати достатній їм для цього обсяг часу та створювати сприятливі для цього умови.

Рідних, близьких або інших осіб повинно бути повідомлено про факт затримання особи та місце її утримання. Також вказані особи повинні повідомлятися про вказані відомості в кожному випадку її переміщення з кожним місяцем утримання до іншого [5].

Таким чином, вищевказане вказує на те, що відносини між адміністративним органом, який здійснює адміністративне провадження, й особою повинні будуватися на засадах взаємної поваги та партнерства. Згідно з цим принципом, адміністративний орган не наділений правом вимагати з'явлення особи. Особа сама має вирішувати, потрібно їй безпосередньо спілкуватися з адміністративним органом чи ні, але адміністративний орган не повинен примушувати її з'являтися на виклик. Адміністративний орган має лише інформувати особу про відповідну процедуру та про право участі у ній, запрошувати особу взяти активну участь у конкретних процедурних діях (слуханні тощо), якщо, на думку адміністративного органу, це необхідно для якісного вирішення справи. З тексту запрошення повинно бути зрозумілим, який орган (посадова особа) запрошує, у якій справі, з якою метою та в якій якості, дату, час і місце зустрічі [1, с. 57].

Проте зарубіжний досвід у питанні виклику неоднаковий.

У Польщі органи публічної адміністрації наділені правом викликати приватних осіб для участі у вчиненні тих чи інших дій під ас адміністративного провадження. А саме – орган публічної адміністрації викликає осіб для участі в здійснюваних заходах і для надання пояснень або особистого визнання, якщо це необхідно для розв'язання справи або для виконання офіційних дій. Особиста явка викликаного є обов'язковою лише у межах гміни або міста, де він мешкає чи перебуває. Якщо хто-небудь, будучи зобов'язаний до особистої явки, всупереч правомірному виклику не з'явився без обґрунтованої причини як свідок або експерт чи безпідставно відмовився від дачі свідчень, подачі думки, пред'явлення предмета огляду або участі в іншій офіційній дії, органом провадження може бути накладено штраф. При цьому законодавець чітко визначив зміст виклику й способи його надіслання [1, с. 58, 185, 317-318].

В Австрії такі приписи про виклик за своїм характером є ще “жорстокішими”. Це проявляється у можливості застосування по відношенню до особи примусових заходів забезпечення її явки. Адміністративний орган у Австрії має право викликати осіб, які мають місце проживання (місцезнаходження) у сфері його діяльності й присутність яких є необхідною. У процедурі в незалежних адміністративних сенатах допускається викликати також осіб, які мають місцезнаходження (місце проживання) за межами сфери діяльності незалежного адміністративного сенату. У виклику, крім місця та часу офіційної дії, має зазначатися також предмет офіційної дії, те, ким має виступати викликаний (учасником, свідком тощо) і які допоміжні й доказові засоби він має принести. У виклику також має повідомлятися, чи повинен викликаний бути присутнім особисто, чи достатньо направити представника й які наслідки матиме неприсутність. Якщо на заваді не стоїть хвороба, немічність або інша обґрунтована перешкода, присутність за викликом має обов'язковий характер і для її виконання може бути застосовано затримання і примусове приведення. Застосування цих примусових заходів допускається, лише коли попередження щодо вжиття цих заходів містилося у виклику і виклик був доставлений особисто. Причому проти виклику або приведення не допускається жодне оскарження [1, с. 58, 181, 238-239].

Окрім того, можна прослідкувати, що в Законі Австрії про адміністративну процедуру передбачаються засоби примусу до виконання певної дії. І такими примусовими засобами виступають в основному виключно штрафи [1, с. 240].

А в Естонії навпаки – за нез'явлення за викликом не тягне за собою ніякої негативної юридичної відповідальності. Адміністративний орган має право викликати учасників провадження, свідків, експертів чи перекладачів. Особа, яку викликали, зобов'язана з'явитися в місце та час, зазначені у виклику. У випадку нез'явлення учасника провадження без поважної причини на здійснення процедурної дії адміністративний

орган розглядає справу без нього, а у випадку нез'явлення без поважної причини заявника адміністративний орган може залишити заяву без розгляду та припинити адміністративне провадження [1, с. 58, 189].

Що ж стосується законодавства Нідерландів, то розділ 5 Акту з загального адміністративного права передбачає можливість застосування примусових заходів – фізичних заходів, що застосовуються адміністративним органом або від його імені, спрямовані проти діяльності (бездіяльності), що перешкоджає виконанню обов'язків, встановлених статутною нормою або згідно з нею. Серед заходів примусового характеру нідерландський законодавець виділив наступні:

- відвідування будь-яких приміщень, за винятком житлових, без згоди користувача приміщення;
- отримання необхідної інформації;
- доступ до комерційної інформації та документів;
- дослідження та вимірювання товарів;
- взяття зразків товарів;
- перевірка транспортних засобів, які є об'єктом перевірки;
- опломбування будівель, окремих приміщень та всього майна, яке в них або на них знаходиться;
- переміщення та зберігання речей, які є придатними для цього;
- продаж вилученої речі;
- відчуження вилученого майна безкоштовно чи за плату на користь третьої особи;
- знищення вилученого майна;
- стягнення штрафних сум (астрент) [1, с. 282-287].

Також вважаємо за необхідне звернутися до законодавчого регулювання питання, пов'язаного із застосування заходів адміністративного примусу в цілому та адміністративного затримання, доставлення та приводу зокрема, в Республіці Білорусії. Зокрема, сфера адміністративно-правових відносин регламентується Кодексом Республіки Білорусії про адміністративні правопорушення від 21.04.2003 № 194-3 [3], який зовсім не передбачає можливість застосування заходів адміністративного примусу задля забезпечення адміністративного провадження. Порядок же застосування заходів адміністративного примусу регулюється нормами Процесуально-виконавчого кодексу Республіки Білорусь про адміністративні правопорушення від 20.12.2006 № 194-3 [4]. Вказані заходи регламентуються нормами глави 8 цього Кодексу “Заходи забезпечення адміністративного процесу”. Таким чином законодавець одразу вказав на процесуальну природу норм, які регулюють сферу, пов'язану із застосуванням заходів адміністративного примусу. До таких заходів він відносить, зокрема, адміністративне затримання та привід. Як можемо помітити, в Республіці Білорусь відсутній такий захід адміністративного примусу як доставлення. І взагалі білоруське законодавство розділило своє адміністративне законодавство суворо на матеріальне та процесуальне. У першому закріплюються загальні положення, які визначають поняття адміністративних правопорушень і їх склади, а в другому – вирішення справ про адміністративні правопорушення по суті у формі адміністративного процесу. Відповідно заходи адміністративного примусу є складовим елементом адміністративного примусу й спрямовані на його забезпечення.

Зокрема, метою застосування заходів адміністративного примусу в Республіці Білорусії є:

- припинення адміністративних правопорушень;
- встановлення особи, по відношенню до якої ведеться адміністративний процес;
- складання протоколу про адміністративне правопорушення;
- забезпечення своєчасного та правильного розгляду справи;
- забезпечення своєчасного та правильного виконання постанов у справі про адміністративне правопорушення [4].

Іншими словами основною метою застосування заходів адміністративного примусу згідно з білоруським законодавством є забезпечення ефективного та справедливого вирішення справи про адміністративне правопорушення. В Україні застосування заходів адміністративного примусу переслідує таку ж основну ціль.

Висновок. Отже, основні європейські правові традиції, які утверджують демократичність провадження у справах про адміністративні правопорушення, зокрема під час застосування адміністративного затримання, доставлення та приводу, знайшли своє закріплення в національному законодавстві та реалізацію в практичній діяльності органів виконавчої влади України. В разі виявлення порушень у цій галузі, уповноваженими органами вживаються відповідні заходи, спрямовані на поновлення порушених прав особи та покарання винних у порушенні осіб.

Право адміністративних процедур є сьогодні саме тією галуззю, в якій право Європейського Союзу найінтенсивніше впливає на утворення відповідної його системи, а в адміністративному законодавстві України саме процедурна частина є найменш розвинутою. Тому вважаємо за необхідне прийняти Адміністративно-процедурний кодекс України.

Список використаної літератури

1. *Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України / Автор-упорядник В. П. Тимошук. – К. : Факт, 2003. – 496 с.*
2. *Загальна декларація прав людини : декларація ООН від 10.12.1948 резолюція 217 А (III) Генеральної Асамблеї [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015*

3. *Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях : кодекс Республики Беларусь от 21.04.2003 № 194-3 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://pravo.levonevsky.org/bazaby11/republic37/text231.htm>*

4. *Процессуально-исполнительный кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях : кодекс Республики Беларусь от 20.12.2006 № 194-3 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pravo.by/main.aspx?guid=3871&p0=hk0600194&p2=%7BNRPA%7D>*

5. *Свод принципов защиты всех лиц, подвергаемых задержанию или заключению в какой бы то ни было форме : резолюция 43/173 Генеральной Ассамблеи ООН от 09.12.1988 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_206*

Ю.І. Семчук

Львівський університет бізнесу та права

СТАТУС ПРОКУРАТУРИ В ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІЙ ПАРАДИГМІ

Осмыслится правовой статус прокуратуры у контексті євроінтеграційних процесів. Автор розглядає реформування прокуратури у нерозривному зв'язку з процесом формування правової держави та утвердження верховенства права. Стверджується, що реформування прокуратури в контексті євроінтеграції як стратегічного пріоритету політики України повинне відбуватись з врахуванням особливостей правової системи та актуальних для України правових реалій. Доводиться, що у сучасних умовах найбільш доцільно залишити за прокуратурою статус незалежного державного органу, беручи до уваги Рекомендацію (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи щодо того, що у країнах, де прокуратура незалежна від уряду, держава повинна вжити ефективних заходів для того, щоб гарантувати закріплення в законі характеру й обсягу незалежності прокуратури.

Ключові слова: прокуратура, статус прокуратури, євроінтеграція, верховенство права, правова держава.

Осмысливается правовой статус прокуратуры в контексте процессов евроинтеграции. Автор рассматривает реформирование прокуратуры в неразрывной связи с процессом формирования правового государства и утверждения верховенства права. Утверждается, что реформирование прокуратуры в контексте евроинтеграции как стратегического приоритета политики Украины должно осуществляться с учетом особенностей правовой системы и актуальных для Украины правовых реалий. Доказывается, что в современных условиях наиболее целесообразно оставить за прокуратурой статус независимого государственного органа, принимая во внимание Рекомендации (2000) 19 Комитета Министров Совета Европы относительно того, что в странах, в которых прокуратура независима от правительства, государство обязано осуществить эффективные мероприятия для того, чтобы гарантировать закрепление в законе характер и объем независимости прокуратуры.

Ключевые слова: прокуратура, статус прокуратуры, евроинтеграция, верховенство права, правовое государство.

Comprehended the legal status of the prosecutors in the context of the European integration process. The author examines the reform of the Prosecutor's Office in close connection with the process of the rule of law and the rule of law. Argues that the reform of the Prosecutor's Office in the context of European integration as a strategic priority policy of Ukraine should take into account the characteristics of the legal system and relevant legal realities in Ukraine. It is proved that in the current circumstances, the most appropriate to maintain the status of an independent prosecutor for the state agency, taking into account the recommendations (2000) 19 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the fact that in countries in which the prosecutor's office is independent from the government, the state must implement effective measures to ensure to guarantee enshrined in the law of nature and extent of the independence of the prosecutor's office.

Key words: Prosecutor's Office, the status of the Prosecutor's Office, the European integration, the rule of law.

Постановка проблеми. Однією з найбільш актуальних проблем у сучасній науці є проблема теоретичного обґрунтування правового статусу прокуратури в контексті євроінтеграції як стратегічного пріоритету політики України. У зв'язку з цим особливої уваги потребує обґрунтування статусу прокуратури відповідно до європейських стандартів.